

Մ Մ Մ Մ Գ Ի Ր

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԹԻՒ Ե. — ՏԵՐԻ Գ.

1871

ԾԱՅԻՍ 31

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

Կ Ր Օ Ն

Ե Ի

Մ Ե Ր Գ

Ն: Կրօն պէտք է ամեն մարդու համար, որպէս զի կարողանայ ճանաչելով և սիրելով զԱստուած միանգամայն ծառայելով նմին՝ հանգիստ և երջանիկ լինել:

Կրօնի հիմն և սկիզբ է Աստուած, որ իբրեւ ամենակարող Հոգի ստեղծեց զմարդ, և իւր բարի կամքերով զարդարեց զնա բանական, ազապ և անճահ հոգով:

Կրօն ընդհանրապէս ուխտ կամ դաշն է Աստուծոյ և ազատ մտաւոր արարածոց մէջ, իսկ մասնաւորապէս ուխտ հաղորդութեան Աստուծոյ և մարդոյ մէջ:

Սուրբ գրոց մէջ կրօն ընդհանրապէս ուխտ բառով կը գործածուի: Կան այլ

չեն, ոմանք անգոր են տակաւին, ոմանք այսպէս կամ այնպէս են: Ուրեմն ինչպէս կաճին և կը զարգանան:

Մանուկն կը զօրանայ մօր կաթ ծծելով, կը զարգանայ ի զիրկս մօրն կամ նորա հետ, կը տեսնէ ինչ որ ծնողքն գործեն, կուսանի զոր ինչ նոքա կըղձանան կամ պարտաւոր են հաղորդել, այսպէս զամենայն ինչ ըստ իւրումն կարգի և ժամանակի: Ապա ուրեմն մանուկն թէն ի ծնողացն՝ այլ համարեացուք թէ յայլոց կամ յօտարաց տեսանելով և ուսանելով կը զարգանայ, կաճի և կը մտանէ ի շարմարդկութեան: Ուրեմն օտար կամ ընտանեկան ազդեցութեանց և խնամոց ներքեւ մանկան առաջիկայ կշռել ղեւր ապագայն կամ ի չարն և կամ ի բարին: Անշուշտ մանուկն չգիտէ կշռել զչարն կամ զբարին: Ուրեմն մանկան տապաղային որպիսութիւնը կախումն ունի բոլորովին ի խնամոց յատկապէս մօրն կամ օտար դայեկաց ազդեցութեանց:

Գ: Չկարեմք ուրանալ, զի երբ ազատ ստեղծագործուած բանական արարած՝ մարդ՝ առանց սահմանաց և օրինաց իսպառնսպուռ ազատութեան մէջ թողուլ ընի, զի՞նչ արդեօք չարիք և վիշտք կը հետեւէին ի մարդկանէ՝ ընկերաց վերայ, կամ զի՞նչ գիպուածք էր տեսանել ի վերայ աշխարհի: Այլ խնդիր էր եթէ անհուն Րնութիւն՝ ամենակարող մեր Տէր՝ այլ կերպ ընդունակութեանց և ազդեցութեանց ենթարկէր զմարդ՝ ինչպէս անբան կենդանիքն են: Ապաքէն ինչ որ այժմ մարդն է և զոր ինչ ունի, պէտք է խոստովանիմք, որ մարդկութիւնը ամենուրեք այսպէս կամ այնպէս կարօտի սահ-

մանաց՝ օրինաց և կանոնաց, որք անշուշտ վերջակէտ պիտի ունենան մի բարի նպատակի վերայ հիմնեալ, և բնական դաստիարակ մայրն կամ ծնողքն նոյնպիսի նպատակօք պարտաւոր են խնամել՝ կրթել և զարգացնել զմանուկն: Ահաւասիկ այս բարի նպատակի ամենացանկալի հիման վերայ կրօնն է և պէտք է ընի ընդհանուր հիմն սահմանաց և օրինաց. և կրօնն անմահութեան երջանիկ կենաց և վայելչութեան սիրով վառելով զմարդ առ Աստուած՝ յամենայնի միշտ և հանապազ ամենայն հզօր միջոցներ ունի սանձել զմարդ, և զհոգին ուղղել առ Աստուծոյ իւր:

Գ: Ապաքէն այսպէս առանց կրօնի չեք կեանք. առանց կրօնի հոգին մեռեալ է. առանց կրօնի մարմինն ապերջանիկ և թշուառ է իսպառ, միանգամայն գերեզման ժահահոտ և զգուշի:

Ահնաց ընթացից մէջ նախ կրօն կարեւոր և անհրաժեշտ է, որպէս զի սահման ունենայ ամեն շարժմանց և գործողութեանց, և միւսնոյն նպատակով առաքինութեան հանդէսներ փայլին, և յաւիտենական երջանկութիւն պատկէ զամենայն:

Ուրեցուր կրօնը, և ահա ամենայն թշուառութիւնք, անտանելի չարագործութիւնք կը տիրապետեն աշխարհի, և վայ յետ այնորիկ: Տգիտութիւնը՝ որ խիստ մեծագոյն մաս կարող է կազմել մարդկութեան մէջ, ժողովուրդք՝ որ մարդկութեան անդամք են՝ կը կարօտին կենաց և գործողութեանց ամենայն մասանց մէջ՝ կանոնաց՝ օրինաց և սահմանաց: Ոչ ապաքէն շարժիչ և թելադիր պէտք է, զգացմունք կարեւոր է, զգացմանց նպա-

տակ անհրաժեշտ է, նպատակին առաջնորդ և ուղեցոյց է որոշուած և հարկ է լինել, որ միմիայն կրօնն է, և ահա այս կաբօղ պէտք է լինի տնօրինող կանոնաց՝ սահմանաց և օրինաց: Օտոս պաշտելի և գործադրելի հանդիսացուցանող առաւել կրօնն է. և միթէ վատթար և դառն հետեանաց համար է:

Այնչապ նախն սանձել չէ կարող զժողովուրդ՝ որքան կրօն: Ահ, քանի քաղցր է նմին մահ վասն կրօնի: Զիք տարակոյս: Արօնի համար դիտէ զոհել ամենայն բան: Արօնի համար ամենայն ձախորդութեանց և արկածից մէջ կզգայ մեծ մխիթարութիւն և յոյս:

Խաղաւորք և բռնաւորք՝ շեթանոսք և Վրիստոնեայք կրօնից շնորհներով կիշխէին և կիշխեն ժողովրդեան, և թէ առանց կրօնից չեն կարողացած գոյութիւն ունենալ և չեն կարող: Մինչև անգամ եղան աշխարհակալք՝ որք զանձինս պաշտեցուցին ժողովրդեան, որպէս զե առաւել ոգեորելով նոցա կրօնական զգացմունքները՝ ամենահոգ հպատակներ և կոյր գործիքներ կաղմեն՝ ամենայն կամաց և պատուիրանաց ազդեցութիւն խորագոյն տպաւորելոյ համար:

Միշտ և ամենայն կողմ աշխարհի կրօն տիրած է և կը տիրէ, չկայ երկիր և ժողովուրդ՝ որ առանց կրօնի լինի: Բայց ոչ ամենայն կրօն ճշմարիտ է և փրկարար, և ոչ ամենայն տեղ կրօնն միատեսակ և միեւնոյն նպատակի և հաւատոյ վերայ հաստատուած է: Բազմատեսակ կրօններ կան և միմեանց հակառակ՝ ինչպէս Վրիստոնեութիւն, շէթից, Պրամանաց, Մահմետականաց և այլոց: Առաջինն ևս բա-

զում տեսակներ ունի՝ մինչև անգամ միմեանց հակառակ՝ միեւնոյն Վրիստոսի հետեող խոստովանելով զանձինս, և մեր նպատակն է յաջորդ թուով սոցին տարբերութեանց վերայ համառօտ տեսութեամբ անցնիլ:

Վ Ա Ն Օ Ր Ա Յ Ք

Վրիստոնեական Եստուածապաշտութեան առաջին հանդիսարանքը կը կազմեն Վանօրայք:

Յաշխարհէ մէկուսացող՝ մշտամոռնչ աղօթից և աստուածային մտածմանց և անմահ կենաց սիրահար անձանց բնակարան են Վանօրայք:

Սոցա մէջ կրօնքը հաստատահիմն շառաւիղներ արձակելով՝ բարի օրինակներ և աստուածասէր առաքինութեանց անձկալի նախանձներ կընծայեն ժողովրդեան: Սոցա մէջ կը զարչանան կրօնից պաշտօնեայք, և ի սոցանէ կը տարածուէին և պէտք է տարածուին ի Հայաստան աշխարհի քարոզողներ Բանին Աննաց: Միով բանիւ՝ սոցա մէջ մեր Արօնից՝ Լեկեղեցւոյ և Ազգի պաշտպանութիւն և ապահովութիւն ամրացած էին և պէտք են ամենակերպ յարձակմանց ընդդէմ:

Պրեթէ յամենայն դարս, և թէ ոչ բոլորը՝ դէթ շատերը յազգային վանօրէից քանի՜ և որպիսի՜ մեծապանձ և սխրալի ծառայութեամբք բազմաշահ օգուտներ ընծայելով՝ թե և թիկունք հանդիսացած են ազգի ի պաշտպանութիւն մեր Ս. Լեկեղեցւոյ՝ թող պատմութիւնը վկայէ, որ բազում մասամբք կապացուցանէ: